

**Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського**

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXX наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 46

Одеса – 2024

УДК: 001:005.745

I – 90

Збірник містить тези доповідей окремих учасників
XXX наукової конференції здобувачів вищої освіти
«Історичний досвід і сучасність».

Редакційна колегія збірника:

Богданова І. М., доктор педагогічних наук, професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Букач В. М., кандидат історичних наук, приват-професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Наумкіна С. М., доктор політичних наук, професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сокаль М. А., кандидат філологічних наук, доцент
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сухотеріна Л. І., доктор історичних наук, професор
(НУ «Одеська політехніка»).

Відповідальний редактор – Букач В. М.

Рецензенти:

Колбіна Л. А., кандидат педагогічних наук, доцент
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Мельник Ю. П., кандидат політичних наук, доцент
(Одеський державний аграрний університет).

(С) Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К. Д. Ушинського (м. Одеса), 2024.

(С) Букач В. М., упорядник, 2024.

Київ: Наукова думка, 1983. 206 с. // https://shron1.chtyvo.org.ua/Serhiienko_Hryhorii/T_H_Shevchenko_i_Kyrylo-Mefodiivske_tovarystvo.pdf

5. Шевченко Т. Г. Кобзар. Київ: Дніпро, 1976. 600 с.

ОЛЕКСАНДР ДОВЖЕНКО - ТАЛАНОВИТИЙ ХУДОЖНИК

Ковра К.

Олександр Петрович Довженко (1894 – 1956) – український радянський письменник, кінорежисер, кінодраматург, художник, класик світового кінематографа.

Більшість знає його як режисера культових кінострічок, проте він не лише відомий кіномитець, а й не менш талановитий художник. О. Довженко працював над карикатурами, шаржами, ілюстраціями, кіноплакатами та автопортретами.

Ще з дитинства він був мрійником і ділив своє життя на два виміри – реальне й уявне. Якщо в дійсності йому щось не вдавалося, то в ілюзорному світі він міг усе [5]. Завідуюча відділом музею-заповідника Михайла Коцюбинського Тетяна Кузнецова наводить слова О. Довжена про те, що малювання було його пристрастю з дитинства, що він був переконаний, якщо отримав би правильне виховання і освіту, то був би більше сильним художником у живописі, ніж у кіно. Ці слова дають зрозуміти, яке значення відігравало малювання в житті митця. [2].

Свою творчу кар'єру Олександр Довженко розпочав саме як художник-карикатурист. Ще перебуваючи в Берліні, він надсилав малюнки в гумористично-сатиричний український журнал у США «Молот». Повернувшись у 1923-му році до Харкова, створював малюнки для місцевих сатиричних видань [5]. У Харкові співробітництво О. Довженка в газеті «Вісти ВУЦВК» розпочалося після того, як редактор газети, письменник Василь Блакитний (1894 – 1925), побачив його малюнки [4, с. 314]. Окрім

художнього оформлення видання О. Довженко створив цикл політичних карикатур [3].

Перший малюнок-карикатура «Лицарі на роздоріжжі» з'явився в серпні 1923 року за газетним псевдонімом «Сашко» у супроводі «Балади» Валери Пронози (В. Еллан-Блакитний). Митець влучно зобразив політичні коливання та настрої В. Винниченка та М. Шаповала. В одному з листів до М. Шаповала В. Винниченко вагався, чи їхати до радянської України та працювати в напрямі українізації, чи сидіти в еміграції. Еміграції митець присвятив карикатури «На пражській вулиці», «Оце й усе» [3].

Працював О. Довженко у «Вістях ВУЦВК» до червня 1926 року. Його малюнки з'являлися також у газетах: «Комуніст», «Література, наука, мистецтво», «Селянська правда» [4, с. 315]. Про діяльність на цьому відрізку часу художник пише в своїй автобіографії: «Я заробляв собі на життя ілюстраціями, а у вільний час навчався живопису. Я ще не був тоді хорошим художником, мені було дуже важко вчитися самому, та в мене була віра в свої здібності, глибока впевненість, що років через десять-п'ятнадцять упертої роботи я «вироблюсь» на хорошого художника» [1, с. 26].

Тематика карикатур О. Довженка дуже різноманітна. Вона торкалась як міжнародних політичних, так і внутрішньогосподарських, культурних і релігійних справ. Окрему увагу художник приділяв міжнародному політичному становищу, зокрема, створенню «Німецької бойової ліги», політичним лідером якої було обрано А. Гітлера. Темі фашизму, що насувався на Європу, присвячені карикатури «Тяжка задумка», «Два кандидати», «Геть білий терор, геть фашизм», «Зльот фашистів». Нестабільна політична ситуація Європи зображена на карикатурах «Верхівець без голови», «Ждемо», «Після виборів» та ін. [3].

Значну частину малюнків художника можна віднести до жанру політичної сатири, а решту становили дружні шаржі на колег і друзів, автошаржі. Чимало художньо-політичної сатири стосувалося лідерів українського політичного руху, відображувалися проблеми повсякденного

життя українського суспільства періоду НЕПу. Також він працював над своїми автопортретами. Один з них був виконаний олійними фарбами в 1924 році. Цей автопортрет сприймається як своєрідний ілюстрований додаток до автобіографії О. Довженка 1920-х років [2].

Розглянемо шарж Остапа Вишні. О. Довженко зобразив вусатого селянина з вишнеподібною головою, який, хитрувато посміхаючись, щось «шкварить» гусячим пером на аркуші паперу. Таким узагальненням образу сатирика О. Довженко ніби свідомо підтримував уявлення читачів про Остапа Вишню як про кмітливого і веселого селянина-дописувача. Шарж сповнений доброзичливістю, а до глядача повністю донесено сатиристичний характер. Звернення художника до персоніфікації допомагає відбити центральну думку шаржу – цілющим джерелом, з якого гуморист черпає теми і сюжети своїх усмішок, є жива дійсність, народ із його любов'ю до веселих жартів і влучних дотепів. Цей шарж дає зрозуміти, що у Олександра Довженка були дружні стосунки з Остапом Вишнею [2].

О. Довженко також працював над обкладинками до книг, журналів, численими заставками, видавничими марками, емблемами ВУФКУ (Всеукраїнського фотокіноуправління) та кіноплакатами. Наприклад, кіноплакат до фільму «Боротьба велетнів», створеного Одеською кінофабрикою у 1926 році, захоплює монументальністю образно переданої теми боротьби робітничого класу Заходу за свої права [2].

1926-й рік став переломним у творчості художника. Він переїхав до Одеси та знайшов себе в кінематографі [2].

Олександр Петрович Довженко був дійсно талановитим художником, справжнім улюбленцем читачів. Мистецтво відіграло важливу роль в його житті. В своїх карикатурах він порушував політичні проблеми та влучно передавав сенс, його шаржі наповнені позитивом, а кіноплакати вражають глядачів.

-
1. Довженко О. Автобіографія. 1939. Твори у п'яти томах. Т.1. Київ: «Дніпро», 1964. С. 20 - 31.

2. Кузнєцова Т. Олександр Довженко-художник: до 125-річчя від дня народження (1894 – 1956). *Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського* // http://kotsubinsky.org/news/oleksandr_dovzhenko_khudozhnik_do_125_richchja_vid_dnja_narodzhennja_1894_1956/2019-09-09-1472
3. О. П. Довженко – карикатурист «Вістей ВУЦВК». *Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського* // <http://www.nbuv.gov.ua/node/787>
4. Терлецький В. В. Олександр Довженко як художник. *Сіверщина в історії України*. 2012. Вип. 5. С. 313 - 315.
5. Шевелева М. Олександр Довженко: Мистецтво в якому немає краси – погане мистецтво. *Український інтерес* // <https://uain.press/blogs/1078627-1078627/amp>

ЖИТТЯ В ПОЕЗІЇ ТА ПОЕЗІЯ В ЖИТТІ АНДРІЯ ЛЮБКИ

Загороднюк Д.

Андрій Степанович Любка – український письменник, перекладач, поет, романіст та есеїст. Його часто інтерпретують як одну з головних надій української сучасної літератури, епатажного, суперечливого й талановитого митця. Крім того, Андрій Любка є великим мандрівником з самого дитинства, так як народився в Ризі, виріс у Мукачеві, здобував освіту в Ужгороді, жив в Києві, Кракові, відвідував Німеччину, Чехію, Литву, Чорногорію, Швецію та багато інших місць. Для нього всі ці міста частинки його самого, що сформували унікальне творче бачення. «Місце сили» для нього не якесь конкретне місце, а спогади там, де був він сам – «я з багатьох міст».

До його творчого доробку належать збірки поезії «Вісім місяців шизофренії», «Тероризм»[3, с. 13], «Сорок баксів плюс чайові». Також Андрій Любка опублікував книгу прози «Кілер. Збірка історії», роман «Карбід», збірку оповідань «Кімната для печалі», збірку історій «Саудаде», роман «Твій погляд Чіо-Чіо-сан», збірку короткої прози «Щось зі мною не